

DET TEKNISKE BEREGNINGSUTVALGET FOR INNTEKTSOPPGJØRENE

HOVEDPUNKTER FRA RAPPORT NR. 2 for 2005: ETTER INNTEKTSOPPGJØRENE 2005

Beregningsutvalget la fram en foreløpig utgave av sin hovedrapport foran årets lønnsoppgjør 23. februar og en endelig utgave 6. april, jf. NOU 2005:7. I rapporten som utvalget nå legger fram, er ny statistikk og annet materiale innarbeidet. Rapporten gir oppdaterte oversikter over lønns- og inntektsutviklingen, herunder lønnsutviklingen for kvinner og menn, prisutviklingen og utviklingen i konkurranseevnen. Det er også korte oversikter over utviklingen i internasjonal økonomi og i norsk økonomi. Utvalgets prisanslag for 2005 er gjennomgått på nytt. Utvalget legger i denne rapporten også fram en del statistikk som kaster lys over inntektsfordelingen. I tillegg er hovedtrekkene i årets lønnsoppgjør omtalt.

1. Lønnsutviklingen

2003-2004

Årslønnsveksten fra 2003 til 2004 i NHO-bedrifter er beregnet til 3,6 prosent for industriarbeidere og til 3,8 prosent for industrifunksjonærer. Gjennomsnittlig årslønnsvekst for disse to gruppene under ett er beregnet til 3,8 prosent. For heltidsansatte i HSH-bedrifter i varehandelen var lønnsveksten 3,5 prosent. I forretnings- og sparebanker og forsikring under ett, som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet, er lønnsveksten beregnet til 4,0 prosent. I NAVO-bedrifter utenom helseforetakene var lønnsveksten 3,4 prosent og i helseforetakene 3,0 prosent. For ansatte i staten og i kommunene (inklusive stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og skoleverket) er lønnsveksten beregnet til henholdsvis 3,7 prosent og 3,8 prosent.

Den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 2003 til 2004 for alle grupper under ett er nå beregnet til 3,5 prosent mot 3,6 prosent i utvalgets første rapport. Ny statistikk viste at lønnsveksten for noen grupper ble noe lavere i fjor enn tidligere anslått. Fra 2002 til 2003 var årslønnsveksten 4,5 prosent.

2004-2005

Gjennomsnittlig **overheng** til 2005 for alle grupper under ett anslås til 1,4 prosent. Dette er 0,3 prosentpoeng høyere enn til 2004 og 1,3 prosentpoeng lavere enn til 2003. I NHO-bedrifter er overhengen for industriarbeidere beregnet til 1,2 prosent og for industrifunksjonærer til 1,5 prosent. For heltidsansatte i HSH-bedrifter i varehandelen er overhengen beregnet til 0,7 prosent og for ansatte i forretnings- og sparebanker og forsikring under ett til 1,5 prosent. I NAVO-bedrifter er overhengen beregnet til 1,5 prosent i helseforetakene og til 1,1 prosent i øvrige bedrifter. For ansatte i staten er overhengen til 2005 1,9 prosent og i kommunene (inklusive skoleverket) 1,5 prosent.

I noen områder ble det allerede under lønnsoppgjøret i 2004 **avtalt tillegg for 2005**. I KS-området (eksklusiv stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse) utgjør avtalte tillegg fra i fjor 1,1 prosentpoeng av årslønnsveksten fra 2004 til 2005, mens slike tillegg bidrar med om lag 0,6 prosentpoeng i helseforetakene (eksklusiv legene). Samlet bidrar avtalte tillegg fra i fjor med om lag ¼ prosentpoeng til årslønnsveksten fra 2004 til 2005.

For **industriarbeidere i NHO-bedrifter** gir lønnsoverhengen til 2005 på 1,2 prosent og tariff tilleggene i vår en anslått lønnsvekst på 1,7 prosent fra 2004 til 2005. I tillegg kommer lønnsglidningen. Lønnsglidningen har vært avtakende de siste årene. I 2004 var bidraget fra

lønnsglidningen til årslønnsveksten 1,4 prosentpoeng. I årene 2000-2004 var det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen 1,8 prosentpoeng.

Både for **forretnings- og sparebanker og forsikring under ett** (som omfatter noe flere grupper enn forhandlingsområdet) og **forhandlingsområdet bank og forsikring** gir overhenget til 2005 på 1,5 prosent og de avtalte tilleggene en lønnsvekst på om lag 2¼ prosent fra 2004 til 2005. I tillegg kommer lønnsglidningen. I 2004 var bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten 1,8 prosentpoeng for forretnings- og sparebanker og forsikring under ett, mens bidraget i gjennomsnitt i årene 2000-2004 var 2,1 prosentpoeng.

For **HSH-bedrifter i varehandel** gir overhenget til 2005 på 0,7 prosent, de avtalte tariff tilleggene i 2005 (0,9 prosent) og garantitillegget 1. februar i år (0,3 prosent) en lønnsvekst på knapt 2 prosent fra 2004 til 2005. I tillegg kommer lønnsglidningen. I 2004 var bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten 1,6 prosentpoeng, mens bidraget i gjennomsnitt var 1,4 prosentpoeng i perioden 2000-2004.

I **staten** gir lønnsoverhenget til 2005 på 1,9 prosent, sammen med tariff tilleggene, en anslått lønnsvekst fra 2004 til 2005 på om lag 3 prosent. I tillegg kommer lønnsglidning. I 2004 var bidraget fra glidningen til årslønnsveksten 0,3 prosentpoeng. Det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen i årene 2000-2004 var 0,5 prosentpoeng. Ved mellomoppgjøret i staten i 2005 ble det ikke avsatt penger til lokale forhandlinger.

For grupper med hovedsakelig sentral lønnsdannelse i **KS-området** (inkludert skoleverket) gir overhenget til 2005 og tariff tilleggene i vår en anslått lønnsvekst på om lag 3 prosent fra 2004 til 2005. I 2004 var bidraget fra glidningen til årslønnsveksten 0,4 prosentpoeng som er på linje med det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen i årene 2000-2004.

I **NAVO-bedrifter** eksklusiv helseforetakene gir overhenget inn i 2005 på 1,1 prosent og de avtalte tilleggene på A-nivå en lønnsvekst på 1,6 prosent. Det er først i forbindelse med lønnsstatistikk for 2005 at det blir mulig å si noe om et samlet resultat for NAVO-medlemmene utenom helseforetakene. I 2003 og 2004 bidro lønnsglidningen med 0,5 prosentpoeng til årslønnsveksten.

I **helseforetakene** gir overhenget til 2005, avtalte tillegg fra i fjor og årets forhandlingsresultat for medlemmene av LO, YS og UHO en lønnsvekst på vel 3 prosent fra 2004 til 2005. I tillegg kommer lønnsglidningen. Forhandlingene mellom de enkelte helseforetak og medlemsforeninger i Akademikerne Helse ble avsluttet 17. juni 2005. Ved en del helseforetak ble det ikke oppnådd enighet. Avsluttende forhandlinger mellom NAVO og Akademikerne var ikke ferdige ved avslutningen av denne rapporten.

Toppledere

I næringsvirksomhet hadde **toppledere** i foretak med over 25 ansatte/lønnsforhold i gjennomsnitt en lønnsvekst på 6,4 prosent fra 2003 til 2004 mot 4,4 prosent fra 2002 til 2003. Lønnsveksten fra 2003 til 2004 varierte fra 4,8 prosent for toppledere i foretak med 25-49 ansatte/lønnsforhold til 12,3 prosent i foretak med over 250 ansatte/lønnsforhold.

2. Lønnsutviklingen for kvinner og menn

For de gruppene utvalgt har tall for var det en tilnærming mellom **kvinnens og menns lønn** fra 2003 til 2004 med unntak av i helseforetakene og i kommunene hvor det var ingen endring, og i HSH-bedrifter i varehandel hvor lønnsforskjellene mellom kvinner og menn har økt.

I foretak med over 25 ansatte/lønnsforhold i næringsvirksomhet var om lag 12 prosent av toppledere kvinner i 2004. De tjente i gjennomsnitt om lag 73,5 prosent av lønnsnivået for mannlige toppledere dette året mot 72 prosent i 2003.

3. *Prisutviklingen*

Utvalget har vurdert prisutviklingen i 2005 på grunnlag av ny informasjon, bl.a. utviklingen i konsumprisindeksen fram til mai i år. Prisveksten fra samme måned i fjor økte fra 1,0 prosent i februar til 1,6 prosent i mai. Videre har utvalget gjennomført modellberegninger og vurdert prisutsiktene for 2005 på grunnlag av annen informasjon. I forhold til rapport nr. 1 2005 bidrar økte oljepriser og mindre nedgang i elektrisitetsprisene til å trekke prisveksten opp. På den annen side bidrar kronestyrkingen til å redusere prisveksten. Med bakgrunn i de beregningene og forutsetningene som er gjort, finner utvalget ikke grunnlag for å endre anslaget for prisveksten fra forrige rapport og anslår **en gjennomsnittlig prisvekst på 1 til 1½ prosent fra 2004 til 2005.**

Målt som vekst over fire kvartaler indikerer utvalgets modellberegninger at prisveksten holder seg stabil mellom 2. og 3. kvartal i år med en vekst på 1,5 prosent i 2. kvartal og 1,4 prosent i 3. kvartal. Det er anslått at prisveksten vil øke til 1,8 prosent i 4. kvartal. Oppgangen i 4. kvartal skyldes blant annet at elektrisitetsprisene anslås å øke klart mer mot slutten av året enn i fjor.

4. *Inntektsutviklingen*

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte **disponibel realinntekt for Norge** med 8,0 prosent fra 2003 til 2004. Denne høye veksten skyldtes i hovedsak sterk prisutvikling på råolje og gass og et høyt vekstbidrag fra produksjonsutviklingen i næringer utenom petroleumssektoren. Utviklingen i disponibel realinntekt i de tre foregående årene var svak. Sterk vekst fra slutten av 1990-tallet og i 2000 bidro til at nivået på disponibel realinntekt for Norge i 2004 lå nær 59 prosent høyere enn 10 år tidligere.

Husholdningenes disponible realinntekt økte ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet med 4,6 prosent fra 2003 til 2004 mot 4,7 prosent året før. Lønnsinntekter og netto formuesinntekter ga de største bidragene til inntektsveksten. Regnet per person økte disponibel realinntekt med 4,0 prosent i 2004 mot 4,1 prosent i 2003.

Reallønn etter skatt for lønnstakere økte i gjennomsnitt med 3,1 prosent fra 2003 til 2004 mot 2,1 prosent året før.

Pensjonen fra Folketrygden for enslige minstepensjonister og minstepensjonistektepar og samboende uten andre inntekter eller formue økte reelt med henholdsvis 3,5 prosent og 5,7 prosent fra 2003 til 2004. Økningen i minstepensjonen for ektepar og samboende inkluderer økningen i grunnpensjonen for disse fra 0,8 G til 0,825 G fra 1. mai 2004. Stortinget har vedtatt en ytterligere økning i grunnpensjonen for disse fra 0,825 G til 0,85 G fra 1. mai 2005.

Resultatet av pensjonsoppgjøret i år innebærer at grunnbeløpet øker med 3,3 prosent fra 2004 til 2005. Gjennomsnittlig minstepensjon for 2005 blir dermed 107 704 kroner for enslige og 196 409 kroner for ektepar og samboende.

5. *Konkurransesevnen*

Etter en periode med bedring av industriens kostnadmessige konkurransevne fram til 1996, økte timelønnskostnadene i årene fram til og med 2003 sterkere i Norge enn hos handelspartnerne. Regnet i felles valuta blir tallene sterkt påvirket av sterk økning i kronekursen fra våren 2000 til utgangen av 2002 med en etterfølgende normalisering og svekkelse av kronen.

Timelønnskostnadene i norsk industri økte i 2004 om lag på linje med handelspartnerne. Kronekursen svekket seg gjennomsnittlig med 3,8 prosent fra 2003 til 2004, målt ved industriens effektive valutakurs. De relative timelønnskostnadene målt i felles valuta ble dermed redusert tilsvarende. For 2003 og 2004 sett under ett var nedgangen i de relative timelønnskostnadene på 5,9 prosent.

Sammenliknbare tall for **arbeidere i industrien**, indikerer at lønnskostnadsnivået i 2002 lå 36 prosent over gjennomsnittsnivået for de viktigste handelspartnerne målt i felles valuta. På bakgrunn av valutakursutviklingen og lønnsvekstanslagene for 2003 og 2004, anslår Beregningsutvalget at denne forskjellen ble redusert til 30 prosent i 2003 og ytterligere til 25 prosent i 2004.

Tilgjengelig statistikk indikerer at lønnskostnadene for **alle ansatte** (både funksjonærer og arbeidere) i **industri, bergverk, elektrisitets-, gass- og vannforsyning og bygg- og anlegg** er høyere i Norge enn hos handelspartnere. Forskjellen er likevel klart mindre enn for industriarbeidere, og den har avtatt fra 2003 til 2004. Foreløpige beregninger for 2004 tyder på at norske lønnskostnader per arbeidet time for alle ansatte i næringene ovenfor i gjennomsnitt lå i størrelsesorden 15 prosent høyere enn for konkurrentene i de landene det var mulig å sammenligne med. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng fra 2003.

Regnskapstall for aksjeselskaper indikerer at lønnsomheten har avtatt i norsk industri de siste årene fram til 2002, men økte moderat i 2003. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet falt lønnsomheten fram til og med 2003, men bedret seg moderat igjen i 2004.

I ettertid kan utviklingen i industriens totale konkurranseevne et stykke på vei avleses gjennom utviklingen i markedsandelene for industriprodukter på hjemmemarkedene og eksportmarkedene. Etter et betydelig fall i den tradisjonelle industriens markedsandeler på eksportmarkedene fra 1997 og fram til 2000, har disse holdt seg relativt stabile de siste fire årene. Hjemmemarkedsandelene for tradisjonelle industrivarer har falt jevnt i 20 år, blant annet som følge av økt internasjonal arbeidsdeling.

Kontaktperson for ytterligere opplysninger: Utvalgets leder Øystein Olsen, Statistisk sentralbyrå, tlf. 21 09 49 90/91827944 (mobil) eller e-post: oyo@ssb.no